



De Amerikaanse Presidentsverkiezingen: nieuw rechts en regenboogcoalitie*

Bij het beschrijven van de hedendaagse politiek ben ik me bewust van het gevaar te vervallen in een bijzondere idealisering van een paar marginale verschijnselen. In Amerika hebben progressieven altijd de neiging om vooruitstrevende tendenzen te ontwaren in de donkere hooiberg van het conservatisme. Zij juichen als hun kandidaten drie procent van de stemmen halen of hun demonstraties een paar honderd of duizend deelnemers trekken. Inderdaad, ze zullen onbewust zoeken naar die verschijnselen die het meest gelijken op de Europese ervaring en zij zullen hevig wensen dat Amerika meer zou lijken op Europa, vooral tijdens de verkiezingsstrijd. Een niet-sentimentele, niet-apologetische benadering zou ten aanzien van de Europeanen en de Amerikanen verhelderend werken en aantonen welke oprechte progressieve mogelijkheden ten aanzien van Amerika bestaan.

Tijdens het huidige verkiezingsjaar wordt een belangrijke slag geleverd tussen de overblijfselen van de laatste grote electorale coalitie, de New Deal, en de meest recente coalitie, nieuw rechts. De New Deal-coalitie heeft zich intussen in zijn traditionele basis versterkt, dit door toedoen van de onvoorwaardelijke steun van de arbeidersbeweging en de nog krachtigere organisatie en electorale sterkte van de minderheden. Het hieruit voortvloeiende groter gewicht van deze twee groepen bracht de andere deelnemers van de New

* De auteur is een Amerikaanse die op het ogenblik in Europa verblijft om er een doctoraat voor te bereiden over de algemene stakingen in de Belgische arbeidersbeweging vóór de eerste wereldoorlog. In de jaren '60-'70 was ze actief in de Beweging voor Burgerrechten in het Zuiden van de Verenigde Staten zowel als in Chicago. Later werkte ze te Parijs voor een protestantse anti-oorlogsbeweging.

** Bijzondere dank aan André Mommen voor diens vertaling van onderhavig artikel uit het Engels.

Deal-coalitie evenwel in verlegenheid, speciaal dan de conservatieve en blanke Democraten uit het zuiden en de Joden. De Republikeinen hebben gepoogd diegenen aan te trekken die zich uit de New Deal-coalitie gestoten voelden, terwijl zij tegelijkertijd en in toenemende mate een eng ideologisch programma uitwerkten dat ze leenden van nieuw rechts. Hetgeen van de andere kant de liberale Republikeinen in een wat ongemakkelijke posture bracht. Iedere partij tracht zijn eigen traditionele aanhang te behouden, terwijl men potentiële aanhangers bij de andere partij of onder de niet-partij gebonden kiezers tracht weg te halen. In een periode van toenemende polarisatie is dit dansen op de slappe koord - iets wat nooit gemakkelijk is - steeds moeilijker geworden.

Deze verkiezingen zijn een onderdeel van een serie veranderingen die zich voltrekken in de Amerikaanse politiek. Veranderingen waarvan de betekenis niet altijd ondubbelzinnig gebleken is. Sommige critici (1) hebben beweerd dat we nu in een periode van heroriëntatie van de belangrijkste politieke partijen zijn terecht gekomen. Dit proces zou parallel lopen met dat uit de jaren dertig, maar nu zou de drijvende kracht nieuw rechts zijn - een alliantie van conservatieve Republikeinen uit de lagere middenklasse met de vroegere Democraten van George Wallace die ageren tegen de gematigde Republikeinen die de hogere klassen en het Establishment vertegenwoordigen. Deze drijvende kracht zou dan in de plaats komen van de New Deal-coalitie, de alliantie van de Democratisch gezinde arbeidersklasse met vroegere Republikeinse zwarten en etnische minderheden.

Terwijl de originaliteit en de gecoaliseerde macht van elk van deze allianties gelijkaardig lijken, willen andere schrijvers aanstippen dat de tijden veranderd zijn en dat de situatie in de jaren tachtig, dit in tegenstelling tot de jaren dertig, niet zal leiden tot een politieke polarisatie rond een wel omliggende kwestie die noodzakelijk is voor een effectieve politieke heroriëntatie. Terwijl de Republikeinen naar rechts evolueerden, schoven de Democraten zeker niet zo ver op naar links. Ook heeft de godsdienst of de morele kwestie niet die beslissende rol gespeeld die de depressie van de jaren dertig wel speelde bij de coalitievorming. Er is veel over gepraat, maar het is noch helemaal uitgekristalliseerd noch perfect duidelijk geworden. De ideologische of sociale basis voor de verdeeldheid tussen de partijen is niet veranderd. Inderdaad, we zijn nu getuige van een heroriënteringsproces dat reeds met de New Deal begon, waarbij we ongerijmdheden opmerken, zoals het verdwijnen van de blanke Democraten uit het zuiden of de liberale Republikeinen die elk hun 'natuurlijke' partij gaan vinden.

Hoe dan ook, de coalities die tijdens dit verkiezingsjaar ontstaan, zoals de regenboogcoalitie en nieuw rechts, zijn in vele opzichten interessant. Zij hebben bijgedragen tot een her-ideologisering van de verkiezingsstrijd en hebben andermaal geleid tot het centraal stellen van belangrijke kwesties zoals moraliteit en rechtvaardigheid, de interpretatie van de grondwet en de rol van

Amerika in de wereldpolitiek. Niet alleen de onderwerpen die in het debat geïmagineerd worden zijn veranderd, maar eveneens de aangewende middelen om politieke actie te voeren, vooral sinds links én rechts, de nieuwe politiek der zwarten en nieuw rechts allen hun toevlucht hebben gezocht tot een politiek van participatie en populisme. Zij bestrijden de traditionele apathie en de politieke onthouding. Meer dan één derde van de stemgerechtigden stemt gewoonlijk niet. Beide nieuwe coalities, nl. de regenboogcoalitie en nieuw rechts, zijn van belang, zowel voor wat betreft hun ideeën en methodes als voor hun impact op de partijen, hun stijl en strategie van campagne voeren. Maar de eerste coalitie, de regenboogcoalitie geleid door Jesse Jackson, is van onmiddellijk belang voor links, dit voor zover deze coalitie het duidelijkst de "issue" van de linkse strategie stelt bij het aangaan van coalities en het organiseren van touwtrekkerij.

Wegens die redenen en ook omdat nieuw rechts elders ernstig onderzocht werd (2) en omdat nieuw rechts lijkt op het bekende Europese verschijnsel van het Thatcherisme, zal ik mijn analyse beperken tot de nieuwe politiek van links, alvorens ik verder in het kort zal ingaan op de politiek van nieuw rechts, waarbij ik het vooral zal hebben over de religieuze dimensie in de verkiezingscampagnes.

1. De regenboogcoalitie

De campagne van Jackson bracht het probleem van de zwarten in Amerika weer in het centrum van de politieke actualiteit. Jackson handelde evenwel niet op zijn eentje. Hij evolueerde eerder van het sociale en religieuze vlak naar de politieke arena, van de zwarte deelbelangenpolitiek naar de nationale politiek, dit als antwoord op het toegenomen zwarte verlangen dat opbloeide nadat in de grote steden steeds meer zwarte burgemeesters werden verkozen. Dat begon in 1967 met de verkiezing van Richard Hatcher in Gary en culmineerde in 1983 met de verkiezing van Harold Washington in Chicago. Daarom moet men het meedoen van Jackson aan de presidentscampagne zowel zien in de context van de bijzondere sociale en politieke verhoudingen binnen de zwarte gemeenschap, als in de context van het aangaan van coalities in de Democratische Partij. Deze bredere context wordt vaak door de blanke Amerikanen en door de Europese media onvoldoende gevat.

Jacksons coalitiepolitiek markeert een nieuw hoofdstuk in de inspanningen die zwarte politici en leiders van plaatselijke gemeenschappen zich hebben getroost, om een uitweg te vinden voor de vastgelopen beweging voor de burgerrechten uit de jaren vijftig en zestig en om de armoede en de economische discriminatie, waarvan de zwarte gemeenschap nog altijd het slachtoffer is, aan te vallen. De armoede en de economische discriminatie namen tijdens

de recente economische inzinking zelfs toe. De beweging voor de burgerrechten heeft wel een einde gemaakt aan de apartheid *de jure* (segregatie), iets waar de zwarte middenklasse sterk mee begaan was, maar bracht weinig verbetering in het bestaan van een groot deel van de talrijke lagere klassen. Hetgeen de spanningen tussen zowel de rijken als de armen in de zwarte gemeenschap, als tussen de zwarte gemeenschap en de georganiseerde blanke arbeidersklasse verhoogde. Het oorspronkelijke en eerste doel van het afschaffen van de segregatie *de jure* in het zuiden en van de segregatie *de facto* in het noorden voor wat betreft openbare zaken, het bekomen van woningen en scholen leverde successen op daar waar de politieke wil ook voorhanden was, zoals in Atlanta of in Nashville, en geen successen waar die wil ontbrak, zoals in Boston of in Chicago.

Maar in al die gevallen was de segregatie slechts een voorwaarde voor het realiseren van de sociale gelijkheid, zoals de politieke emancipatie de voorwaarde is voor de sociale emancipatie van de arbeidersklasse in West-Europa, maar niet de voltooiing ervan op zich. In die zin heeft de grootste overwinning die de beweging voor de burgerrechten bevocht, nl. de Voting Rights Act, de zwarten in het zuiden vandaag weer het stemrecht opgeleverd. Doch slechts 1 procent van de verkozenen in het land zijn vandaag zwarten. Dat komt doordat hun steminvloed versnipperd is en doordat de zwarten ongeorganiseerd zijn en nog steeds gebukt gaan onder beperkende omstandigheden (3). De segregatie was makkelijk herkenbaar en de oplossing ervan snel gezocht in het afkondigen van wetten en administratieve beschikkingen. Dit natuurlijk wanneer de wil daartoe aanwezig was. De onderliggende economische en sociale discriminatie was evenwel moeilijker te identificeren en kon slechts aangepakt worden door meer staats tussenkomst, ook op die gebieden die door de kapitalistische opvattingen over de 'vrije markt' hiervoor ontoegankelijk zijn. Het stemrecht alleen was niet aangepast als middel tegen de economische en sociale ongelijkheid indien de staat zelf niet wilde ingrijpen. Economische en sociale ongelijkheid impliceerden niet alleen de toevallige uitbreiding van de segregatie tot in de privé-sfeer, maar ook de ontwikkeling ervan tot een geïntegreerd systeem van armoede, machteloosheid en het scheppen van een secundaire arbeidsmarkt (4) waar de meeste zwarten naar werden verwezen en waar door de concurrentie van de arme zwarten tegen de georganiseerde zwarte en blanke arbeiders de lonen laag bleven en een arbeidersreserveleger in stand werd gehouden dat nuttig bleek om de fluctuaties op de arbeidsmarkt op te vangen.

Bij gebrek aan een theorie moesten de zwarte leiders vooral door het bestuderen van gevallen van discriminatie in de economische sfeer leren handelen en konden ze niets beter dan een zeer gecompliceerde wetgeving ter zake voorstellen.

De wettelijke bepalingen, die meestal aangeduid worden onder de algemene noemer van de Affirmatieve Actie (affirmative action) hebben jobs kun-

nen vrij maken voor zwarten in de openbare diensten én in het zakenleven dat leeft van overheidsbestellingen. Ook zijn er opleidingskansen geschapen aan openbare scholen of aan instellingen die federale fondsen krijgen. Veel zwarten wisten van die kansen te profiteren, maar de mogelijkheden waren erg beperkt en enkel die zwarten die al in een bevoorrechte positie in hun eigen gemeenschap verkeerden, waren in de mogelijkheid hiervan op gepaste wijze gebruik te maken. De zwarte arbeiders in de privé-sector, de werklozen en de ongeletterden werden hierdoor niet bereikt. De Affirmatieve Actie heeft dus vooral diegenen geholpen die de minste sociale ondersteuning genoten en heeft dus tot op zekere hoogte de kloof tussen de onderste sociale lagen van de zwarten en de groeiende middenklasse met banen in de overheidssector vergroot, waardoor grotere spanningen geschapen werden.

Maar anderzijds schiep de Affirmatieve Actie ook een basis voor eenheid, aangezien zowel de onderste sociale lagen als de nieuwe middenklasse afhankelijk zijn van staatstussenkomst, waarbij de eerste afhankelijk blijft van sociale steun en de tweede van de nieuw geschapen werkgelegenheid. Dit in tegenstelling tot de oude zwarte middenklasse die in zekere mate afhankelijk bleef van de uitbuiting van eigen mensen (bij voorbeeld de zwarte huisjesmelker in de zwarte slums).

De Affirmatieve Actie nu verhinderde het ontstaan van bindingen tussen de zwarten en de georganiseerde arbeidersbeweging, aangezien delen van de vakbeweging zich tegen de zwarten keerden.

Zeker, vele vakbonden die lid waren van de oude CIO telden veel zwarte leden en ook zwarte leiders, speciaal dan op het niveau van de syndicale afgevaardigden in de fabrieken. (5) Sommige bonden hebben zwarte voorzitters of ondervoorzitters en een Charles Hayes van de Amalgamated Meat Cutters (vakbond van vleesbewerkers) zit in het bestuur van de AFL-CIO. De vakbonden van de vleesbereiders, het ziekenhuispersoneel, de autoindustrie-arbeiders en de werkers in de openbare diensten hebben allemaal een hoog percentage zwarte leden en leiders, terwijl andere vakbonden, zoals de Federation of Teachers zwarte leden maar geen zwarte bestuurders tellen. Maar de bonden aangesloten bij de AFL, de bond van bouwvakkers, hebben zich heftig verzet tegen toetreden van zwarte leden en zij hebben het doordringen van zwarten als leerlingen in de traditionele geschoolde beroepen beperkt. Dit alles weerspiegelt gedeeltelijk de breuk binnen de Amerikaanse arbeidersbeweging tussen de industriebonden en de bonden van geschoolde vakarbeiders. Op dit conflict zullen we hier niet verder ingaan. Maar het is wel een uitvloeisel van de bijzondere status die de zwarte gemeenschap heeft als een afzonderlijke kaste die zich op een aparte arbeidsmarkt beweegt en die haar situatie door gezamenlijke actie moet zien te verbeteren. Tevens is hun toestand het gevolg van het unfaire karakter van een legalistische benaderingswijze van het probleem om de situatie te veranderen.

Bij ontstentenis van belangrijke structurele veranderingen in de economie,

zal de verbetering van de toestand van een deel van de arbeidersklasse de neiging hebben ten koste te gaan van een ander deel van de arbeidersklasse. Deze essentiële struikelblok was door de blanke liberalen veronachtzaamd. Zij beschuldigden simpelweg de vakbonden van geschoolde vakarbeiders van racisme en verergerden daardoor de situatie nog. De situatie verergerde ook door het feit dat de zwarte leiders de belangen van de zwarten als ongedifferentieerde groep en niet als een extra uitgebuite groep van de arbeidende klassen voorstelden. Maar sinds de zwarten systematisch als afzonderlijke groep behandeld werden en hun belangen in conflict kwamen met die van andere arbeiders, kon dat ook moeilijk anders uitpakken.

We moeten hoe dan ook stilstaan bij de verhouding van de blanke arbeiders tot de beweging der zwarten. Dit is het kernprobleem van de coalitiepolitiek en de campagnes van Jackson in de Democratische Partij. Dat de blanke arbeidersklasse niet intrinsiek racistisch is, was reeds eerder op overtuigende wijze aangetoond door o.a. Andrew Levinson in diens boek *The Working Class Majority* (6), waarin de auteur aan de hand van opiniepeilingen en verkiezingsuitslagen op consistente wijze bewijst dat er meer liberale getuigenissen ten gunste van de burgerrechten, vrije huisvesting en desegregatie te noteren vallen bij ongeschoolde en geschoolde fabrieksarbeiders dan bij witte boorder en - uitgezonderd in het zuiden - bij de vrije beroepen en de hoger geschoolden.

Dat blank en zwart altijd samen lid waren van de vakbond en in de werkplaats samenwerkten, getuigt in grote mate hiervan. Slechts als de zwarte eisen ervaren worden als een veroordeling van alle blanken als de verantwoordelijken voor de raciale ongelijkheid of als ten koste gaande van de blanke arbeiders, verschijnt het racisme met alle wraakgevoelens. (7)

Het gewicht van de georganiseerde arbeidersbeweging in de Democratische Partij, het aantal en het leiderschap van de arbeidersklasse in de zwarte gemeenschap - na de kerken hebben de vakbonden het hoogste percentage leden onder de zwarten - en de noodzaak van actieve ondersteuning of zwijgzame instemming van de zijde van de vakbonden om betere banen en arbeidsvoorwaarden voor de zwarten te verkrijgen, sporen de zwarte leiders aan om contacten en allianties met de blanke arbeidersklasse te zoeken. Martin Luther King wilde een dergelijke brug slaan naar de blanke arbeidersbeweging en hij begreep de relatie tussen raciale onderdrukking en klassenongelijkheid maar al te goed. Het was ten tijde van zijn steunbetuiging aan een staking van gemeentearbeiders in Memphis dat hij in 1968 door een kogel van een moordenaar werd getroffen.

Het is niet onbelangrijk te weten dat zijn afgevaardigde tijdens de actie in Memphis Jesse Jackson heette. Jackson zet deze strategie van King nu voort in zijn regenboogcoalitie, een verzameling van alle armen en onderdrukten.

Geen van beide mannen werd gedreven door filosofische overwegingen of marxistische denkbeelden, hoewel King zeker nauwe banden met radicaal links onderhield op het einde van zijn leven. Als zwarte dominees waren zij in overdreven mate burgerlijke moralisten, maar hun aanhang moet men niet zo zeer zoeken in de 'zwarte bourgeoisie' als wel bij de vooruitstrevende arbeiders uit de openbare sector en bij de grote massa. Zij waren essentieel interventionisten en activisten in hun benaderingswijze. Zoals Kings grootste vijand niet de blanke politiekef uit de steden in het zuiden was, maar wel de plaatselijke zwarte leider die in hem de agitator of de communistische indringer zag, zo zijn Jacksons vijanden vooral talrijk onder de zwarte politici die afhankelijk zijn van blanke kiezers of machtsstructuren voor het bewaren van hun functies. (8)

Jackson zoekt naar de onmiddellijke uitdrukking van de zwarte politieke macht, naar de voltooiing van electorale rechten bekomen in de jaren zestig. Dit betekent niet dat het streven naar het verwerven van stemmen en jobs op zich staat. Maar een vergroting van de politieke macht op lokaal vlak en in de Democratische Partij is er voor het realiseren van de programmatische eisen en voor het smeden van allianties. Dit nogal evidente punt is door de vele liberale blanken en progressieven, die Jacksons strategie zien als het zaaien van verdeeldheid en versplintering, verwaarloosd. Volgens hen komt het nu erop aan om de reeds bestaande coalitie, nl. de New Deal, te versterken.

Zolang de zwarten nog geconfronteerd worden met bijkomende onderdrukingsmechanismen, is hun afzonderlijke organisatie noodzakelijk. Maar dit moet in evenwicht worden gebracht door middel van allianties met andere groepen die in een gelijkaardige oncomfortabele positie verkeren. De regenboogcoalitie poogt juist die ongemakkelijke alliantie tussen zwarten en andere minderheden te smeden. (9)

Ironisch genoeg heeft de oudere generatie leiders uit de burgerrechtenbeweging inmiddels het land verlaten, ofwel zich in het zakenleven teruggetrokken of is opgeslokt door de blanke machtsstructuren. Dit terwijl dominee Jackson, die ooit de burgerlijke operatie Push-Excel lanceerde, waarbij jonge zwarten opgeroepen werden zichzelf omhoog te werken door zich thuis beter te leren gedragen en nette manieren te leren, van strategie veranderde en de leider werd van zwarte lagere klassen.

Natuurlijk hadden anderen hetzelfde kunnen doen als Jackson. Zoals bijvoorbeeld burgemeester Hatcher, die in feite Jackson heeft overtuigd mee te doen aan de voorverkiezingen voor de Democratische nominatie. Maar Hatcher en andere onafhankelijke zwarte politici verkozen liever hun eigen plaatselijke machtsbasis op te bouwen en daarentegen aan Jackson het moeilijke werk op nationaal vlak te laten opknappen, wellicht hopen dat zij hieruit uiteindelijk zelf profijt konden halen. Hatcher en andere verkozen zwarte gezagsdragers die niet afhankelijk zijn van hun blanke kiezers of politici voor het bewaren van hun positie neigden tijdens de voorverkiezingen naar het ver-

lenen van steun aan de kandidatuur van Jackson. Dit was het geval met Burgemeester Washington in Chicago. (10) Dit terwijl Julian Bond en Andrew Young, die verbonden waren met het presidentschap van Carter en die de blanke stemmen nodig hebben, zich tegen hem keerden. Politieke geschiedenissen uit het verleden blijken er verder niets toe te doen, want ex-politici uit de partijmachine, zoals Shirley Chisholm, volksvertegenwoordiger voor New York, hebben Jackson ondersteund en vroegere radicalen, zoals Bond, steunden Mondale. Het is eerder de onafhankelijkheid of de afhankelijkheid die hier een sleutelrol spelen.

Hier ligt tevens het vraagstuk van de strategie: moet men een onafhankelijke kracht binnen de alliantie van de New Deal vormen of moet men voor integratie in de New Deal kiezen? Ook het vraagstuk van de klassebepaaldheid speelt mee. De achterban van Jackson verschilt wat classesamenstelling betreft duidelijk van die van Mondale, want tijdens de voorverkiezingen ging de aangroei van stemmen uit de laagste sociale zwarte groepen overwegend naar Jackson. De campagne van Jackson stak de realisaties van de burgerrechtenbeweging en van de legalistische oplossingen ter vervanging van staatsingrijpen en directe acties duidelijk voorbij. De conflicten, de polarisatie tussen de twee groepen binnen de zwarte gemeenschap, kon men tijdens de Democratische Conventie goed waarnemen, toen Jackson genoodzaakt was zijn radicale aanhangers te weerhouden van het verlaten van de zaal nadat zijn platformamendementen waren afgestemd.

De strategie van Jackson is er op gericht om binnen de Democratische Partij te blijven werken, maar Jackson legt er ook de nadruk op om onafhankelijk druk te blijven uitoefenen. (11)

Jacksons voorstel om een regenboogcoalitie te vormen zou serieus genomen moeten worden door alle progressieven nu het belangrijk is dat de linkse verschuiving binnen de New Deal versterkt kan worden door sommige elementen ervan aan te scherpen: de minderheden.

Even belangrijk als de etnische of regionale basis, is de ideologische en klassebasis van de regenboogcoalitie en van de New Deal. Het is de overeenstemming tussen progressieve buitenlandse politiek en het realiseren van binnenlandse hervormingen die de grootste bijdrage van de regenboogcoalitie vormt op het vlak van de ideeën. Als de zwarten het hart van de regenboogcoalitie zijn, zoals de arbeiders dat ooit waren binnen de New Deal, dan is dat niet wegens het feit dat een etnische of raciale groep op zich reeds progressief is, maar eerder omdat zij, zoals de arbeidersklasse in de jaren dertig, de ergste uitbuiting van een bepaald tijdperk onderging. Als bijvoorbeeld vrouwen een steeds groeiende vooruitstrevende kracht in de Amerikaanse politiek worden door hun verzet in de frontlijnen tegen de Republikeinse administratie, dan is dat niet omdat Reagan macho is of vrouwen vredelievend zijn, maar doordat vrouwen in grotere getale dan ooit tevoren op de arbeids-

markt verschijnen, dat zij vooral aan te treffen zijn in de laagste banen en hierdoor gepolitiseerd worden. En indien katholieken, Joden en blanken uit het zuiden de New Deal-coalitie de rug toekeren, dan is dat niet vanwege hun aangeboren racisme, maar wel doordat zij welvarender zijn dan voorheen en daardoor op een natuurlijke wijze naar de Republikeinen overhellen. Dat de Joden de Democratische Partij trouw blijven staat los van hun verworven welvaart en komt doordat zij nog altijd slachtoffer zijn van bijzonder hardnekkige vooroordelen en nog altijd hun bondgenoten zoeken onder de slachtoffers van dezelfde vooroordelen.

Hieruit zou kunnen blijken dat er geen sprake is van een heroriëntatie in de Democratische Partij, maar enkel van een verdere stroomlijning van een coalitie die zich reeds in de jaren dertig vormde (12). Maar in deze New Deal met het nieuwe gezicht zijn er problemen.

De regenboogcoalitie heeft heftige tegenstand ondervonden, niet vanwege de vakbonden, noch van de vrouwengroepen of het grote zakenleven, maar wel van het liberale establishment en van de media (13).

De campagne van Jackson schrok de aanhangers van de Koude Oorlog af en streek plotseling een partij tegen de haren in die de herverkiezing van een onvervalste reactionaire president wilde beletten door diens potentiële aanhangers ervan te overtuigen dat de Democraten in hun kielzog geen sluipende vorm van socialisme meebrengen. De andere presidentskandidaat, Hart, was de duidelijke vertegenwoordiger van een dergelijke strategie en zijn campagne toonde inderdaad de levenskracht van het economisch egoïsme van de middenklasse.

Mondale is te zeer beïnvloed door de traditie van New Deal, waarin de vakbonden en de burgerrechtenbeweging de belangrijkste rol speelden om enthousiast te kunnen zijn over Harts centrisme. Mondale weet dat hij kan rekenen op de kiezers van Jackson, maar niet op die van Hart. Die laatste kiezers lijken op dit moment over te lopen naar de Republikeinen. De regenboogcoalitie heeft evenwel aangetoond bij machte te zijn kiezers aan te brengen en heeft een vitaliteit onthuld die geboren is uit de onderdrukking en uit het geloof dat potentieel krachtiger is dan het berekend egoïsme van de centristen. De uitdaging van de regenboogcoalitie ten aanzien van de Democraten houdt de verplichting in te kiezen tussen enerzijds ideologische samenhang en daadkracht in de actie en anderzijds een reddingsoperatie ten bate van die delen uit de New Deal-coalitie die oprukken naar rechts.

Het is niet ondenkbaar dat de regenboogcoalitie van die omstandigheden kan profiteren en de aandacht kan trekken van de progressieve vleugel van het kapitaal dat naar de New Deal is overgekomen. Zeker, het presidentschap van Reagan heeft de macht van nieuw rechts in de Republikeinse Partij versterkt door haar populistische inslag en door haar vooroordelen tegen het grote zakenleven, maar dit presidentschap heeft ook een nooit eerder gezien ama-

teurisme en onvoorspelbaarheid met betrekking tot de binnen- en buitenlandse politiek aangetoond. Dit heeft de kapitalisten, hier de liberale Republikeinen uit de grote steden doen huiveren. De verbondenheid van het grote zakenleven met de Republikeinse partij is hierdoor in toenemende mate problematisch geworden. De trilaterale vleugel van het kapitaal heeft zich nooit gebonden tijdens haar zoektocht naar invloed. Op binnenlands vlak hebben de expansie van de zwarte middenklasse en het dynamisme en de organisatie van de zwarten in een afzonderlijke gemeenschap indruk gemaakt.

2. Nieuw rechts

In plaats van een goed georganiseerde gemeenschap van minderheden zoals de regenboogcoalitie, vertegenwoordigt nieuw rechts een collectie van kleine en slechts op één issue gerichte pressiegroepen die niet werken met behulp van lokale afdelingen. De omvang van hun aanhang is onbekend, behalve dan in verkiezingstijd. In dat opzicht verschilt nieuw rechts van de traditionele clubjesgeest van de upper-class-Republikeinen én van de benepen sfeer waarin de rechtse radicalen opereren. Wat haar klassebasis en haar afwijzing van de upper-class betreft, lijkt nieuw rechts eerder op het Thatcherisme. Maar, nogmaals, nieuw rechts ontbeert de matigende invloed van een goed georganiseerd partijapparaat zoals dat van de Conservatieven in Engeland. De organisatie is compleet individualistisch opgezet en vluchtig van karakter, terwijl men paradoxaal genoeg maatschappelijk gezien conformistisch én doctrinair is. Dit zijn de wezenskenmerken van een beweging uit de lagere middenklasse, die vaak even arm en benadeeld is als de arbeidersklasse, maar die essentiële instrumenten zoals gemeenschapsgevoel en vakbondsorganisatie mist. Wat er aan organisatorische basis voorhanden is, bestaat uit het lidmaatschap van een kerk. Maar zelfs het type kerkgemeenschap is hier in hoge mate individualistisch en afgesneden van het traditionele protestantisme.

De evangelische heropleving van de laatste decennia ligt eigenlijk aan de basis van nieuw rechts. Nieuwe secten zijn buiten de traditionele protestantse kerkgemeenschappen (denominations) van het Episcopalisme, het Lutheranisme, het Presbyterianisme, het Methodisme, enz. gegroeid. Deze nieuwe secten zijn niet vertegenwoordigd in de American Council of Churches, die zij zelf beschouwen als een verdachte, linkse organisatie. De campagne van nieuw rechts ten gunste van het bidden in de openbare scholen en het verlenen van staatssubsidies aan privé-scholen, dit samen met het ventileren van conservatieve opvattingen ten aanzien van de moraal en van potentieel anti-constitutionele standpunten, wordt door de erkende protestantse kerken bestreden. De oppositie in het Huis van Afgevaardigden tegen hun amendementen ten gunste van het georganiseerd bidden op school wordt zelfs geleid door een Episcopale dominee. Hun doctrines verschillen dus nogal van

De vakbonden zijn nu begonnen met het organiseren van de geproletariëerde lagere middenklassen, inclusief het eertijds vakbondsvijandige winkel- en kantoorpersoneel. Indien de legitieme grieven van dit personeel gerespecteerd worden en men erop antwoordt, dan zullen deze groepen uit de rechtse sferen worden losgeweekt en zullen nieuwe allianties van loonafhankelijken mogelijk worden en tevens zal de traditionele verdeeldheid tussen hoofd- en handenarbeid verminderd worden.

3. Conclusie

De onmiddellijke politieke vraag luidt evenwel hoe men Reagan nog kan stoppen. Het is een dwingende taak om zoveel mogelijk Republikeinen te verslaan en daartoe is het niet noodzakelijk om de meest beloftevolle onderdelen uit het nieuwe programma te laten vallen en de strategie van de regenboogcoalitie te verlaten. Integendeel, het is enkel door het voltooien van de regenboogcoalitie, het is door de mobilisatie van de zwarten, de armen en de minderheden dat de Democraten een kans hebben. (19)

Een ingreep van het grote bedrijfsleven met betrekking tot de regenboogcoalitie zou verstoring kunnen inwerken op de volgelingen van Jackson. Maar het programma van de New Deal was in het verleden ook gedeeltelijk doorgevoerd met de steun van vooruitstrevende delen van een bourgeoisie, die handelde tegen haar onmiddellijke belangen in. Geen enkel omvattend hervormingsprogramma kan aan de aandacht van de heersende klasse ontsnappen en sommige van die hervormingsprogramma's kunnen op haar welwillendheid rekenen op voorwaarde dat de machtsbasis van die programma's onafhankelijk is en de verandering zich op de juiste wijze en het juiste moment voltrekt. Indien de regenboogcoalitie erin slaagt om op het juiste moment en ook op de juiste wijze het hervormingsprogramma als de voltooiing van de New Deal te presenteren, dan zal het offensief van nieuw rechts een halt worden toegevoerd.

NOTEN

1. Zie James L. Sundquist, *Dynamics of the Party System*, The Brookings Institution, Washington DC, 1983.
2. Bijvoorbeeld in *La Revue Nouvelle*, februari 1984, o.a. neo-conservatisme.
3. Zie R.C. Smith, 'The Changing Shape of Urban Black Politics', in *Annals of the American Association of Political and Social Science*, september 1978, pp. 16-28.
4. Zie H.M. Baron, 'Racial Discrimination and Advanced Capitalism' in R.C. Edwards et. al., *Labor Market Segmentation*, New York, 1973.
5. Sexton, P. en Sexton, B., *Blue Collars and Hard Hats*, New York, 1971.
6. A. Levinson, *The Working Class Majority*, New York, 1974, ch. 4, 'Working Class Political Opinion'.

de vroege 20ste eeuw. Het is ook dezelfde kracht die zat achter het Britse liberalisme en de Independent Labour Party in dezelfde periode. Sociale conflicten tussen vrijdenkers en katholieken op het Europese vasteland verschijnen in Groot-Brittannië als de conflicten tussen de afgescheurde kerkgemeenschappen en de Anglicaanse staatskerk en in de Verenigde Staten tussen de diverse stromingen van protestantisme. Godsdienstige en morele betrokkenheid blijven een individuele daad, wat perfect past in de liberale traditie.

Maar de zorgvuldig gebouwde muur tussen kerk en staat zal instorten op het moment dat iedereen verplicht wordt godsdienstig te zijn. De vrijmetse-laars en vrijdenkers die de Amerikaanse Republiek hebben gesticht zouden dat zeker niet hebben verwacht toen ze meer dan tweehonderd jaar geleden de Verenigde Staten in het leven riepen.

Maar het is twijfelachtig of nieuw rechts met behulp van secten de plaats kan innemen van de traditionele kerkelijke structuren, vakbonden en welzijnsorganisaties die zo belangrijk zijn voor zowel de Democraten als voor de liberale Republikeinen.

Het is voor een agerende minderheid altijd mogelijk haar eisen tijdens één of meer verkiezingen door te drukken, maar dat is niet mogelijk in een bredere politieke arena of over een veel langere periode. Maar een agerende minderheid kon wél beletten dat anderen hun zin krijgen.

Eisenhower won eveneens de presidentsverkiezingen met het imago van een 'leuke jongen', door een economische heropleving en door toedoen van een zekere vermoeidheid ten aanzien van de Democratische overheersing op de politieke scène.

Maar de Republikeinse Partij bleef een minderheid. (17) Nieuw rechts kan evenwel op langere termijn een blok aan het been worden, daar het een imago van extremisme oproept dat niet door de Democratische Partij van haar kant beantwoord wordt. Dus kunnen de Democraten makkelijker het centrum aantrekken en gematigde Republikeinen winnen op grond van godsdienstige issues of op grond van het buitenlands beleid. Reagan heeft dit gevaar reeds opgemerkt en beantwoord met de belofte de grondwet te verdedigen en de scheiding tussen Kerk en Staat te handhaven (alsof dit reeds niet vervat was in de eed die hij bij zijn ambtsaanvaarding aflegde).

Nieuw rechts heeft, in zoverre deze stroming afhankelijk is van een in aantal slinkende kleine burgerij, een minder goede sociale basis. De lagere middenklasse is niet meer overwegend samengesteld uit winkeliers en kleine zelfstandigen, maar wel uit lagere bedienden uit de snel groeiende dienstensector, de financiële sector en het staatsapparaat. Deze kleine burgerij heeft natuurlijk baat bij welzijnsvoorzieningen en bij een door de staat gereguleerd systeem van arbeidsvoorwaarden en lonen. Maar deze kleine burgerij moet dit belang wel worden duidelijk gemaakt. Links zou er daarom goed aan doen om met minder angst en walging naar de lagere middenklasse te kijken. (18)

7. In een periode van economische crisis gaan de eisen van de enen altijd ten laste van de anderen. Een ander gevolg hiervan is de vermindering van het vooruitstrevend leiderschap van de industriële vakbonden. Aldus wordt de periode van eenheid in de arbeidersklasse en van burgerrechtelijke vooruitgang - hier geleid door Walter Reuther en zijn broers in de automobielarbeidersvakbond met andere vakbondsleiders - gevolgd door nieuwe conflicten bij het doorzetten van de Affirmatieve Actie. Zie T. Ferguson en J. Rogers, 'Big Labor' in *The Nation*, 1 september 1984 en J.R. Green, *The World of the Worker*, New York, 1980.
8. A. Kopkind, 'Black Power in the Age of Jackson', in *The Nation*, 26 november 1983.
9. Als men hierin slaagt door bijvoorbeeld één groep, nl. die van Hispano's, aan te trekken, dan zullen de gevolgen hiervan voor de verkiezingen opmerkelijk zijn, want de Hispano's stemmen slechts voor 60% op de Democraten tegen meer dan 90 percent voor de zwarten (alleen de Joden doen nog beter dan de zwarten). De Hispano's zijn daarbij geconcentreerd in de Republikeinse staten van het zuid-westen. Zij zitten hier op de wip tussen Republikeinen en Democraten. Zie J. Rogers 'The Politics of Voter Registration,' *The Nation*, 21 juli 1984.
10. Harold Washington won de verkiezingen door middel van een recordopkomst van zwarte kiezers - meer dan 90% van de zwarte kiezers stemde tegen gewoonlijk slechts een gemiddelde van minder dan 30% - en zelfs tegen de oppositie van de nationale leiding van de Democratische Partij in, die de blanke tegenstrevers in de voorverkiezingen steunde. Zie W. Brasher, 'Dr. J.' in *The New Republic*, 17 oktober 1983.
11. Dat is ook de strategie van de Democratic Socialists onder de leiding van M. Harrington. Maar Jackson is noodzakelijkerwijze succesvoller, aangezien de zwarten een goed te identificeren groep vormen, verenigd zijn en ook talrijker zijn dan de socialisten.
12. Zie J.L. Sundquist, op. cit., ch. 18, 'The Reagan Revolution and After.'
13. De belangrijkste kwestie was het anti-semitisme van Jackson, speciaal voor *The New Republic*. Van de belangrijkste politieke tijdschriften steunden slechts *The Nation* en *The Progressive* Jackson.
14. M. Weber, 'Protestant Sects and the Spirit of Capitalism', in Gerth H. & Wright Mills C. (eds) *From Max Weber, essays in sociology*, New York, 1946.
15. M. Weber, 'Politics as Profession', *ibidem*.
16. Zie W.L. Miller, 'The Seminarian Strain,' in *The New Republic*, 9 juli 1984.
17. Zie S. Kelley Jr., *Interpreting Elections*, Princeton, 1983, ch. 9, '1980: The Unexpected Landslide'.
18. De steun gegeven aan G. Ferraro en M. Cuomo voor hun politiek van conservatieve morele waarden en progressieve sociale programma's is hier opmerkenswaardig.
19. Zie S. Lens, 'What Socialists Can Do in 1984,' in *The Nation*, 21 juli 1984 en 'Electing Mondale Matters Least,' in *The Progressive*, september 1984.